

تاثیر نقوش و رنگهای فرش ایرانی بر آرامش و سلامت روانی افراد

سید عبدالغفار موسوی

مدیر عامل بازار فرش امام رضا (ع)، اهواز، ایران
مدیر عامل مجتمع تجاری خانه فرش، تهران، ایران
carpethouse705@gmail.com

چکیده

ایرانیان از اقوامی هستند که در طی سالهای متمادی وجود فرش را به عنوان یک ضرورت در خانه‌هایشان حفظ کرده‌اند. فرش دستبافت ایرانی از دیر باز همواره نقشی انکارنشدنی در هویت خانه‌های ایرانی داشته و دارد و این محصول به واسطه غنای بینظیری که در طرحهای بدیع و نقوش ارزشمند و رنگهای منحصر به فرد خود دارد باعث ایجاد احساسات لطیف و زیبا در انسان میگردد. با توجه به این مهم هدف از این مطالعه بررسی تاثیر نقوش و رنگهای فرش ایرانی بر آرامش و سلامت روانی افراد بوده است. روش پژوهش در این تحقیق به شکل مروری نظام مند بوده و تلاش شده تا از منابع معتبر اعم از کتب و مقالات موجود مطالب مرتبط با موضوع پژوهش استخراج شده و مورد استنتاج واقع شوند. نتایج این مطالعه نشان داد: که فرش‌های ایرانی، به واسطه رنگ‌ها و نقوش خود، نه تنها یک اثر هنری زیبا هستند بلکه ابزاری موثر برای بهبود سلامت روان و ایجاد حس آرامش و تعادل در زندگی افراد به شمار می‌روند. این موضوع می‌تواند راهکاری برای استفاده از فرش در هنر درمانی و بهبود کیفیت زندگی در محیط‌های مختلف مانند خانه‌ها و فضاهای عمومی باشد. با توجه به اهمیت روزافزون مشکلات روانی در جامعه امروزی، استفاده از فرش‌های ایرانی و توجه به تأثیرات آنها می‌تواند به‌عنوان یک راهکار برای ارتقای سلامت روان و بهبود کیفیت زندگی افراد مطرح شود. در نهایت، می‌توان گفت که شناخت بهتر از تأثیرات فرهنگی و روانی فرش‌های ایرانی به درک عمیق‌تری از هنر و فرهنگ ایران منجر خواهد شد.

واژگان کلیدی: "نقش"؛ "رنگ"؛ "فرش"؛ "ایران"؛ "سلامت روانی"

۰۱ مقدمه

فرش، نشانه فرهنگ پر قدرتی است که نه تنها در مقابل اقوام مختلف مقاومت کرده، بلکه فرهنگهای تحمیلی بیگانه را در خود حل نموده و به آن سیمایی ایرانی بخشیده است (آقایی و شادمهری، ۱۳۹۹). از گذشته قالی و قالیبافی در بین عموم مردم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده تا آنجا که گاه برای آن ها مقدس به شمار می رفته و نقوشی را روی آن نقش می زدند که برای آن ها قابل احترام بوده است، در واقع قالی از قدیم جزء جدا نشدنی زندگی مردم به شمار می رفته است (اکبری و زواری، ۱۳۹۳).

ایرانیان از اقوامی هستند که در طی سالهای متمادی وجود فرش را به عنوان یک ضرورت در خانه هایشان حفظ کرده اند. فرش دستبافت ایرانی از دیر باز همواره نقشی انکارنشدنی در هویت خانه های ایرانی داشته و دارد و این محصول به واسطه غنای بینظیری که در طرحهای بدیع و نقوش ارزشمند و رنگهای منحصر به فرد خود دارد باعث ایجاد احساسات لطیف و زیبا در انسان میگردد (میرزا امینی و صدیقی ارفعی، ۱۳۹۰).

در تعریف فرش گفته شده، کلمه ای است عمومی که به هر چیز گستردنی اعم از نمد، حصیر، قالی، سنگفرش و ... گفته میشود (فرهنگ معین، ۱۳۷۸: ۷۶۱) حشمتی رضوی (۱۳۸۱) نیز بیان داشته است، فرش واژه ای است عربی که در فرهنگ به معنای گستردن و گستردگی است ولی در اصطلاح به زیر اندازی گفته میشود که با دست یا ماشین بافته شده باشد؛ لذا در حالت کلی و عمومی مراد از فرش هر چیز دست بافت یا گسترده و با هر جنسی است (میرزا امینی و صدیقی ارفعی، ۱۳۹۰).

علاوه بر نقش انکار ناپذیر فرش در خانه های ایرانی هم چنین باید اذعان نمود، رنگ نیز یکی از عناصر اساسی در طراحی محیط محسوب می شود، انسان در محیط زندگی خود به صورت آگاهانه یا نا آگاهانه با رنگ ها در حال تعامل است و از آن ها تاثیر می پذیرد؛ این تاثیرات می توانند به صورت فیزیولوژیکی و نیز روحی روانی پدیدار شوند. امروزه بیان اینکه رنگ به صرف زیبایی در محیط مورد استفاده قرار گیرد، نمی تواند مورد پذیرش قرار گیرد چرا که مساله مهم در طراحی یک محیط نیاز ها و احساسات کاربران آن می باشد. بنابراین آگاهی از این تاثیرات و نحوه استفاده از آن ها در بهبود کیفیت فضا می تواند موثر واقع شود (نجاتیان و اسمعیل زاده هنجی، ۱۳۹۲).

کارکیا (۱۳۷۵) نیز اذعان میدارد رنگ هم هنر است و هم علم و روی احساسات تاثیر گذار است. رنگ با چشم دیده میشود و با احساس درک میگردد و عقل آن را از احساس گرفته و مورد تجزیه تحلیل قرار میدهد. رنگها در زندگی معنوی و عاطفی انسانها نیز تاثیرات غیرقابل انکاری دارند (دانشگر، ۱۳۷۶).

در همین رابطه یآوری (۱۳۸۹) اضافه می نماید، رنگ انسانها را از لحاظ زیبایی و روانشناسی تحت تأثیر قرار میدهد و در روحیه انسان اثرات غیر قابل انکاری داشته و دارد. رنگ در همه رشته های هنری و حتی در تمامی شئون زندگی، جایگاه خاصی دارد، بدیهی است که در صنعت و هنر نساجی و به ویژه د ستبافته ها هم صاحب اعتبار است. دانشگر (۱۳۷۶) در این رابطه بیان میدارد، در همه قالی های دستباف ایرانی کلام آخر به وسیله رنگ گفته میشود. رنگ به فرش آنچنان ویژگی میدهد و بدان گونه در ساختار آن نقش تعیین کننده ایفا می نماید که فرشهای نواحی مختلف ایران را از طریق مشاهده رنگهای آنها میتوان شناخت.

همانگونه که نمی توان از تاثیر انکار ناپذیر رنگ از لحاظ تاثیرات زیبایی دوستی و روانشناسی چشم پوشی نمود هم چنین باید به اهمیت نقوش در فرش ایرانی اشاره نمود. آنچنانکه طهماسبی (۱۴۰۳) بر اساس مطالعات خود گزارش میکند: امروزه نقش آفرینی فرش ها در زندگی ما جایگاهی بالاتر از پوشش کف خانه ها دارند و فرش های تولید شده معمولا در پس حادته یا

رویداد فرهنگی، اجتماعی و تاریخی متناسب با احوال مردم زمان خود بودند و با مشاهده ی یک فرش می توان آن را به قومی نسبت داد و نسبت به دانستن روانشناسی رنگ و سمبل های استفاده شده در آن اقدام نمود.

در همین راستا باید اذعان نمود که در رابطه با رنگ و نقش فرش ایرانی در مقالات متعدد سخن به میان آمده است. اما در خصوص موضوع پژوهش که هر رنگ و هر نقش از فرش ایرانی چه تاثیری بر سلامت روانی انسانها و بعد معنوی آنها در طول اعصار متمادی داشته است، مقاله ای مدون و جامع کمتر دیده شده است؛ لذا با توجه به اهمیت فرش ایرانی در خانه های ایرانی این پژوهش در نظر دارد تاثیر نقوش و رنگ های فرش ایرانی را بر آرامش و سلامت روانی افراد مورد مطالعه قرار دهد.

در ارتباط با ضرورت پرداختن به این دسته از موضوعات پژوهشی باید اذعان نمود: فرش ایرانی به عنوان یکی از نمادهای برجسته فرهنگ و هنر ایران شناخته می شود و بررسی تأثیر آن بر سلامت روان به شناخت بهتر تأثیرات فرهنگی و هنری بر افراد کمک می کند و می تواند نشان دهد که چگونه این بخش از هویت ملی می تواند بهبود روانی و عاطفی را به همراه داشته باشد. از سویی دیگر می توان به تأثیرات روانشناختی رنگ ها و نقش ها اشاره نمود. رنگ ها و الگوها نقش مهمی در تحریک احساسات و خلق خو دارند. پژوهش های زیادی نشان داده اند که رنگ ها می توانند احساسات مثبت یا منفی ایجاد کنند. بنابراین، بررسی تأثیر رنگ ها و نقوش موجود در فرش بر سلامت روانی افراد می تواند به عنوان یک رویکرد درمانی و تقویتی در محیط های مختلف، از جمله خانه ها و فضاهای عمومی، مورد استفاده قرار گیرد. علاوه بر موارد یاد شده، مطالعات نشان داده اند که طراحی داخلی و اشیاء هنری می توانند تأثیرات مثبتی بر روانشناسی افراد داشته باشند. نقش و نگارهای فرش ایرانی ممکن است به ایجاد حس آرامش و تعادل روانی کمک کنند، بنابراین پژوهش در این زمینه می تواند پایه ای برای استفاده از فرش در هنر درمانی و بهبود کیفیت زندگی افراد باشد. در ادامه باید اضافه نمود که با توجه به افزایش مشکلات روانی و استرس در زندگی های امروزی، هر عاملی که بتواند به بهبود سلامت روان کمک کند اهمیت دارد. بررسی تأثیر فرش های ایرانی با توجه به تاریخچه آنها در زندگی مردم می تواند به راهکارهای مؤثرتری برای ارتقای سلامت عمومی منجر شود.

۰۲ روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع مطالعات مروری نظام مند می باشد و هدف بر آن بوده با بررسی دقیق ادبیات نوشتاری دیدگاهی جامع در رابطه با موضوع مورد پژوهش ارائه شود. از این رو تلاش شده است تا از مطالب منابع معتبری که از زوایای مختلف تاثیر نقوش و رنگ های فرش ایرانی بر آرامش و سلامت روانی افراد را مورد مطالعه قرار داده اند، بهره برداری لازم به عمل آمده و در حد امکان به تجزیه و تحلیل آنها نیز پرداخته شود.

۰۳ تاثیر نقش و رنگ در فرش

فرش بافی یک نوع هنر جهانی است؛ از این جهت که زیبایی پیچ و خم خطوط، عناصر طبیعی و نقش آفرینی رنگ های متنوع همگی در کنار هم اثری پدید آوردند که بیننده گاهی نمی تواند چشم از آن بردارد. در زمان های قدیم از فرش ها به عنوان نمادی از سطح اجتماعی و وقایع تاریخی استفاده می شد. ثروتمندان برای تزئین کاخهای خود افرادی را برای بافت فرشهای زیبا و منحصر به فرد به کار می گرفتند. همچنین فرش ها به عنوان هدایای گرانبهایی برای میهمانان در نظر گرفته میشد. به نوعی مکان های مقدس داری فرش های منحصر بفردی بودند که به نوعی مسیر حرکت انسانی را از ورودی تا مقصد مورد نظر جهت دهی میکردند. بعضی فرش ها بدلیل دستباف بودن و یا با نقشی یادگار از تکه ای مهمی از تاریخ، گنج محسوب میشدند و در مراکزی حفاظت میشدند (یاوری، ۱۳۸۴).

در واقع در هر قالی گذشته از روش‌ها اقلیم بافت و تأثیرات جغرافیایی هر منطقه به طور کلی دو عامل طرح و رنگ مورد توجه است. رنگ هر قالی عاملی مهم و تأثیرگذار در شناساندن هویت قالی است (تدین و حسینی واجاری، ۱۳۹۱). شاید این موضوع مطرح شود که علم روانشناسی رنگ‌ها و اشکال در گذشته وجود نداشته است، پس نکته‌ی مهمتری مطرح میشود که انسان بدون هیچگونه علمی میل به ترکیب رنگ‌ها و بروز احوالات خود از طریق اشکال متفاوت و رنگ‌های سرد و گرم داشته است و بطور ذاتی علاقه مند به پیروی از طبیعت بوده است. بنابراین فرش‌ها کاملاً از عوامل محیطی و فرهنگی تأثیر می‌گرفتند و در مقابل بر روی احوالات مردم زمان خود و نسل‌های بعد بسیار تأثیر گذار بودند (یاوری، ۱۳۸۴).

۳-۱-۰ تأثیرات رنگ از ابعاد مختلف پژوهشی

تأثیر رنگ بر روان انسان ثابت شده است. رنگها در طی قرن‌ها به نمادهایی از احساسات درونی و حالت شخصیتی و اجتماعی تبدیل شده‌اند (شاملو و یکی، تا، ۱۳۹۷). سات (۱۹۹۴) عنوان مینماید، روانشناسان اثر رنگ را بر روی افراد مورد بررسی قرار داده و حالت آنان را توصیف کرده‌اند. و رنگها را بیشتر مربوط به احساسات انسان دانسته‌اند.

در تعریف رنگ قنبری عدیوی (۱۳۹۴) بیان میکند: معرفی ماهیت رنگ، علیرغم وجود زمینه‌های متعدد، مسئولیتی دشوار است که حتی دانستن این که بحث را از کجا باید آغاز کرد نیز مشکل به نظر میرسد. در مباحث مختلف تعاریف و بررسی‌های متفاوتی روی رنگ صورت گرفته است. در یک تعریف علمی، رنگ عبارت است از امواج نور که به کمک حس بینایی تشخیص داده میشود. یک شعاع نور، از ارتعاش امواج مختلف طولی و عرضی تشکیل شده است. اگر شعاعی از نور را از منشور بلورینی بگذرانیم امواج نور، پس از عبور از منشور، رنگهای مختلف طیف نور را به وجود می‌آورد.

در خصوص تأثیر رنگها در محیط و بر روان انسانها تحقیقات متعددی صورت پذیرفته است. از آن جمله دانشگر (۱۳۷۶) بیان میدارد: هر رنگ علاوه بر اینکه به تنهایی بر بیننده تأثیرات متفاوت دارد، در مقایسه و همنشینی با سایر رنگ‌ها نیز اثرات مختلفی میگذارد. برای مثال: تضاد و هماهنگی رنگ‌ها، که اثرات مطلوب یا نامطلوبی بر بیننده دارد به نحوی که با تغییر رنگ و ایجاد تضاد یا هماهنگی منظره واحدی را میتوان شادی بخش یا غم افزا جلوه داد (دانشگر، ۱۳۷۶).

رایت^۲ (۱۹۹۸) نیز بر اساس مطالعات خود بیان داشته است: رنگ‌ها نقش مهمی در تجربه انسانی ایفا می‌کنند و تأثیرات عمیقی بر احساسات، رفتارها و روان انسان‌ها دارند. برای مثال، رنگ‌های گرم مانند قرمز، زرد و نارنجی با انرژی، تحریک و هیجان در ارتباط هستند و می‌توانند به تحریک احساسات و افزایش سطح انرژی کمک کنند. از سوی دیگر، رنگ‌های سرد مانند آبی و سبز به آرامش، تعادل و خنک‌کنندگی مشهورند و افرادی در محیط‌های تزئین شده با رنگ‌های آرامش‌بخش مانند آبی یا سبز زندگی میکنند احساس آرامش و کاهش استرس بیشتری را تجربه می‌کنند. الیوت و مایر^۳ (۲۰۱۸) نیز در همین رابطه بر تأثیر رنگهای تیره اشاره نموده است و بیان میدارد: رنگ‌های تیره‌تر مانند مشکی و خاکستری معمولاً با احساسات منفی‌تر نظیر غم و اندوه مرتبط هستند.

تحقیقات کولر و همکاران^۴ (۲۰۰۶) نیز نشان داده است، از منظر فیزیولوژیکی، رنگ‌ها می‌توانند بر عملکرد بدن نیز تأثیر بگذارند. مطالعات نشان داده‌اند که رنگ قرمز می‌تواند باعث افزایش فشار خون و تحریک سیستم عصبی مرکزی شود، در حالی

1: Sate 'I

2: Wright

3: Elliot & Maier

4: Kuller et al.

که رنگ آبی می‌تواند باعث کاهش ضربان قلب و القای آرامش در افراد شود. این یافته‌ها نشان می‌دهند که انتخاب رنگ‌ها در طراحی محیط‌های مختلف از جمله خانه‌ها، محل‌های کار و محیط‌های درمانی، می‌تواند بر سلامت جسمی و روانی افراد تأثیرگذار باشد. در این راستا، استفاده از رنگ‌های مناسب می‌تواند در کاهش استرس و اضطراب مفید باشد. آدام و اوسگود (۱۹۷۳)^۵ تاثیر رنگ را از نظر فرهنگی مورد بررسی قرار داده‌اند و بیان می‌دارند: از نظر فرهنگی، واکنش‌ها به رنگ‌ها نیز ممکن است متفاوت باشند. برای مثال، در فرهنگ‌های غربی، سفید نماد پاکی و شادی است، اما در برخی فرهنگ‌های شرقی، مانند چین، رنگ سفید نماد مرگ و عزاست. در همین خصوص بیرن^۶ (۱۹۷۸) بیان می‌دارد: این تفاوت‌ها نشان می‌دهد که رنگ‌ها علاوه بر تأثیرات بیولوژیکی و روان‌شناختی، بار معنایی فرهنگی نیز دارند و باید با توجه به زمینه‌های فرهنگی افراد بررسی شوند. همچنین، مطالعات نشان می‌دهد که احساسات و رفتارهای افراد نسبت به رنگ‌ها ممکن است به تجربیات شخصی و ارتباطات عاطفی که با آن رنگ‌ها دارند نیز بستگی داشته باشد.

لارنسکیو و میلن (۲۰۱۲) تاثیر رنگ را در حوزه بازاریابی و تجارت مورد بررسی قرار داده‌اند و بیان می‌دارند: در حوزه بازاریابی و تجارت، تأثیرات روان‌شناختی رنگ‌ها به‌طور گسترده مورد بررسی قرار گرفته است. برای مثال، رنگ‌های گرم و جذاب در طراحی بسته‌بندی محصولات، تمایل به خرید را افزایش می‌دهند، در حالی که رنگ‌های سرد و ملایم‌تر معمولاً برای محصولات مرتبط با سلامتی و آرامش ترجیح داده می‌شوند. همچنین، رنگ‌های مورد استفاده در برندها و لوگوها به‌طور مؤثر می‌توانند بر شناخت و تصویر ذهنی افراد از یک شرکت تأثیرگذار باشند. به عنوان نمونه، شرکت‌های فناوری اغلب از رنگ آبی در لوگوی خود استفاده می‌کنند تا حس اعتماد و امنیت را منتقل کنند.

صدیق اکبری و نوری (۱۳۹۷) تحقیق خود را به منظور تاثیر رنگ بر فضاهای درمانی مورد بررسی قرار دادند. در این مطالعه که در بخش کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بستری در بیمارستان مفید انجام شد نشان داده شد که رنگ نقش بسیار مهمی را در فضاهای مختص به کودکان ایفا می‌نماید که نادیده گرفتنشان در طراحی بیمارستان سبب کاهش کیفیت محیط و کیفیت درمان خواهد شد. همچنین در نظرسنجی صورت گرفته از کودکان، رنگ‌های آبی و قرمز برای تخت‌های بستری، رنگ‌های قرمز و نارنجی برای اتاق‌های بازی و رنگ‌های آبی و سبز برای اتاق‌های بستری مورد توجه و علاقه کودکان بود.

۳-۲. تاثیر رنگ در فرش ایرانی

نتایج پژوهش‌ها حاکی از آن است که رنگ یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر زندگی انسان‌ها است و نقشی اساسی در ایجاد ارتباط میان انسان و محیط اطراف ایفاء می‌کند. می‌توان گفت انسان‌ها و رنگ‌ها زیر مجموعه‌ای از نظام کل جهان می‌باشند که دائماً در حال تعامل و تعادل با یکدیگر هستند و در نهایت انسانها تحت تاثیر رنگها قرار می‌گیرند (اسماعیل و همکاران، ۲۰۰۵). رنگها در زندگی تک تک افراد بشر حضور فعال و مؤثر دارند و به همین جهت از مهم‌ترین عناصر دیداری از نظر بار احساسی و عاطفی به شمار می‌آیند (پور حسینی، ۱۳۸۴).

شواهد تاریخی در زمینه هنر فرش حاکی از آن است که قالی‌های ایرانی دارای طرح و نقشه‌های متمایزی هستند که چون با رنگ‌های مختلف جمع شوند دنیایی از لطافت و زیبایی را در نزد هر بیننده‌ای مجسم می‌کنند (سیاری، ۱۳۸۱). رنگ در قالی ایرانی ویژگی خاصی به آن می‌دهد بطوری که مردم هر منطقه در رنگ آمیزی سلیقه ویژه دارند و از رنگهای مخصوص و

⁵: Adams & Osgood

⁶: Birren

در نقاط مختلف فرش استفاده مینمایند (دانشگر، ۱۳۷۶) این ویژگی در مورد قالیه‌های عشایری و روستایی بیشتر صادق است چرا که نقشهای سنتی در این مناطق کمتر دستخوش دگرگونی میشوند و رنگ آمیزی است که هر بار به نقشها تازگی و طراوت میبخشد چنان که نگاره‌های همبستگی و مکرر، با تغییر رنگها حالتی دیگر به خود میگیرند و از نو زاده میشوند (قنبری عدیوی، ۱۳۹۷؛ به نقل از حسن بیگی، ۱۳۶۷).

در خصوص ویژگی رنگ در فرش ایرانی یآوری (۱۳۸۴) عنوان مینماید: از جمله جذابیت های فرش ایرانی میتوان به جزئیات هوشمندانه و هنرمندانه آن اشاره کرد که به زیبایی، طیف رنگ های اولیه و ثانویه را کنار هم میچیند و اثری بی نظیر به تصویر میکشد و در واقع باید گفت، اثر پذیری هنر از مردم و مردم از هنرمند فرایندی غیر قابل انکار است. دانشگر (۱۳۷۶) نیز در مقالات خود اشاره مینماید که از رنگهای زیادی در فرش ایران استفاده می شود. برخی از این رنگها هر یک خود دارای انواع درجات رنگی از سیری و روشن اند. اسامی رایج برخی از این رنگها در بین عامه و دست اندرکاران به شرح زیر می باشد:

آبی، آجری، ارغوانی، الماسی، بادامی، برگ سنجدی، پرتقالی، پسته ای، پو ست پیازی، تریاکی، تنباکویی، جفتی، حنایی، خاکستری، خاکی، خردلی، خرمایی، دارچینی، دودی، دوغی، زرد، زرشکی، زعفرانی، زنگاری، زیتونی، ساقه چناری، سبز، سرخابی، سرمه ای، سفید، سماقی، سوسنی، سیاه، شتری، شفقی، عاجی، شویدی، شیر شگری، صورتی، عنابی، فیروزهای، قارچی، قرمز، قهوه ای، کافوری، کاهی، کاهگلی، کبود، کرم، گردویی، گلپهی، گلچناری، گلناری، گلی، لاجوردی، لاک، ماشی، مشکی، ملحه ای، موشی، نارنجی، نباتی، نخودی، نقرهای، نیلی، هلی، یاقوتی، آتشی، علفی، جوزی، کرپ و گل اناری؛ از جمله رنگهایی هستند که مورد استفاده قرار میگیرد.

جیلان (۱۴۰۰). نیز تاثیر شرایط جوی و اقلیمی را در انتخاب رنگ در قالی های دستباف چهارمحال بختیاری مورد تاکید قرار داده است. وی با بیان اینکه رنگهای مورد استفاده در فرش بختیاری علاوه بر اینکه تند بوده گرم نیز هستند افزود: علت کاربرد رنگهای گرم در فرش این استان، هوای سرد آن است و بافندگان سعی کردند فرشی که زیر پای مردمان این منطقه سردسیر است، گرمی داشته باشد و نتایج پژوهش زارع مهرجردی و شاه پروری (۱۳۹۵) نیز مبین آن است که رنگ در فرش صفوی از معانی و مفاهیم خاصی برخوردار است و کاربرد آن در فرش های عصر صفویه علاوه بر کاربرد زیبایی شناسانه، در حکم تمثیلی عرفانی و شیعی است که به شکل آشکار و نهان به مفاهیمی شیعی همانند چنچ تن آل عبا، نشان خاندان عصمت و طهارت اشاره دارد.

علاوه بر آنچه که اشاره شد، بردبار (۱۳۹۷) نیز عنوان میکنند: در پس هر یک از رنگهایی که معمولاً در قالیهای ایرانی و شرقی به کار برده می شود، معنایی نهفته است. تنوع رنگ فرشها بازتابی از ایده آلها، عواطف و خصوصیات ایرانیان در گذر زمان است. درونمایه های رایج در هنر فرشهای ایران در تاریخ و اساطیر ایران زمین ریشه دارد و هنوز هم این منابع ارزشمند الهامبخش طراحان برای ترسیم نقشه های فرش است. وی در همین خصوص عنوان میکند:

رنگ قرمز نماد شادی، لذت، زیبایی، شجاعت، شانس و اقبال

رنگ سبز نماد بهشت، قداست، نوزایی، بهار

رنگ قهوه‌ای نماد باروری و حاصلخیزی

رنگ زرد/ طلایی نماد قدرت و شکوه

رنگ آبی نماد قابل اطمینان و اعتماد بودن، متعهد

رنگ نارنجی نماد از خود گذشتگی، پارسایی، فروتنی

رنگ سپید نماد پاکدامنی، پاکی، صلح و آرامش

رنگ مشکی نماد مرموز بودن

وکیلی (۱۳۸۱) در خصوص تاثیر رنگ بر ساکنین خانه اظهار میدارد: رنگ فرش در عواطف و احساسات افراد خانه بسیار تاثیرگذار است رنگ فرش از آن لحاظ اهمیت دارد که فرش سطح وسیعی از خانه را می پوشاند و به خصوص رنگ زمینه آن بیش از هر چیز مورد توجه قرار می گیرد از طرفی فرش‌ها مدت زمان بیشتری در خانه‌ها خودنمایی می کنند.

نتایج حاصل از مطالعات میدانی آقایی و شاد مهری (۱۳۹۹) نشان داده است که به رغم مدرن شدن سبک زندگی امروزه و حتی خروج معماری منازل از حالت و شرایط معماری سنتی ایرانی، همچنان اکثریت قاطع جامع مورد بررسی، فرش ایرانی را دارای ارزش ویژه ای میدانند که این ارزش گذاری صرفا به واسطه ارزش اقتصادی این کالا نبوده و به دلیل ارزش زیبایی شناسانه و بعد معنوی و هویتی آن ایجاد شده است. آن چنان که حتی تأثیرات نوستالژیک فرش بر سلامت روان نیز غیر قابل انکار است که حفظ و نگهداری آن را به شکل جدیتری مطرح مینماید (آقایی و شادمهری، ۱۳۹۹).

در یک نگاه اجمالی به پژوهشهای انجام شده در حوزه رنگ و رنگ فرش بر سلامت روحی و روانی و در مجموع بر تاثیراتی که در محیط و بر احساسات افراد باقی میگذارد، می توان ادعان نمود که عامل رنگ و پیامدهای آن می تواند از جهات مختلف مورد توجه قرار گیرد. چنانچه وجود معنای مستتر در رنگها هر کدام به نوعی تاثیرات را بر احساسات افراد باقی میگذارند. تنوع به کار گیری رنگ در فرش ایرانی و جایگاه ویژه استفاده از فرش در خانه های ایرانی به خصوص به عنوان کالایی که به شکل مداوم با چشم و بینایی کاربرد دارد، از اهمیت بالایی برخوردار است. در واقع با مطالعه تاریخچه رنگ در فرش ایرانی می توان این استنباط را حاصل نمود که تنوع رنگ فرش‌ها و هم نشینی یک رنگ با سایر رنگها بازتابی از ایده آل‌ها، عواطف و خصوصیات ایرانیان در گذر زمان است و درونمایه‌های رایج در هنر فرش‌بافی ایران در تاریخ و اساطیر ایران زمین ریشه دارد. در همین راستا نیز باید اشاره کرد چنان ظرافتی در به کار گیری رنگ در فرش ایرانی وجود دارد که حتی در مناطق سرد سیر رنگهای گرم مورد استفاده قرار میگیرد تا از این طریق احساس بهتری در ساکنین خانه های ایرانی ایجاد شود.

۳-۳ تاثیر نقش در فرش ایرانی

فرش ایرانی، نمود و جلوه ایی است از باغ ایرانی که در آن از هندسه، آرایش اندامهای باغ، ترکیبات رنگی درختان و سایر شاخص های سازنده آن استفاده و الگو برداری شده است. جلوه ای از باغی که فضا و معماری آن بر پایه هندس های متین و آرام شکل میگیرد (فیض آبادی و همکاران، ۱۳۹۴) و این در حالی است که این محصول حتی پس از پایان عمر مفید و نخ نما شدن نیز دارای ارزش مادی و معنوی است. به نوعی می توان گفت از آغاز تا پایان عمر، بخشی از فرهنگ ایرانی در فرش تنیده شده و پا به پای حضور آن انتقال می یابد (آقایی و شاد مهری، ۱۳۹۹).

در رابطه با اهمیت فرش در خانه های ایرانی و آرامشی که برای ساکنین به ارمغان میاورند طهماسبی (۱۴۰۳) عنوان مینماید، نقش فرش ها از ابتدا بر روی ظروف فلزی بصورت قلمزنی یا کاشی های ابنیه ی مهم و ظروف سفالی هک میشد... فرش ها پس از مدتی با ارتقای فرهنگ آپارتمان نشینی و تاثیر روانی دکوراسیون بر محیط زندگی از خاص ترین عناصر دکوراتیو منزل به حساب می آیند که در مینیمال ترین نوع دکوراسیون ها نیز حتی بصورت تک رنگ یا با نقوش ساده دیده میشوند. فرش ها محل تجمع انسانی را به چشم های انسان نشان میدهند و انسان با یک دانش قبلی ثبت شده در ذهن خود میدانند که در هر فضایی فرش پهن میشود آرامشی به دنبال خواهد داشت و به نوعی اسباب راحتی و توجه فراهم خواهد شد. در برخی

مواقع فرش‌ها معرف یک فضای خاص میشوند بطوری که در نگاه اولیه به فرش در ذهن خود تصویری از فضایی که فرش میتواند در آنجا استفاده بشود خلق میکنیم و فرش را به محیطی نسبت میدهیم. طهماسبی (۱۴۰۳) در مقاله خود به اثر بخشی نقوش فرش ایرانی بر کاهش استرس اشاره نموده و عنوان میکند، با مروری در تاریخچه فرش ایرانی میتوان به این استنباط دست یافت که با خارج شدن خانوارها از زندگی سنتی در برخی از مناطق افراد ترجیح میدادند از یک قالی ساده در کف و یک تابلو فرش نفیس در سطوح دیوارهای خود استفاده کنند و به نوعی دکوراسیون مجللی را در عین استفاده از عناصر مینیمال ایجاد کنند. در سبک‌های بوهو و وینتیج بعضی از طراحان پارچه یا گلیم‌های کوچکی را به دیوار آویزان میکردند و گاهی نقش‌های اصیل قالی‌های ترکمن و نماد‌های با ارزشی در آنها دیده میشد که گویی عامل انرژی بخش و رفع استرس انسانی بودند. اندکی بعد پارچه‌های اصطلاحاً کلاژی با طرح فرش تولید شد که مصارف گوناگونی مانند رومیزی، شال مبل، پوشاک و... داشتند. به زبان ساده تر میتوان گفت مردم آنقدر با طرح‌های باستانی فرش ارتباط برقرار کردند که در لباس‌های روزمره‌ی خود از رنگ و نقش فرش بی‌نصیب نماندند. به نوعی تاثیر روانی نقش فرش بر زندگی مردم کاملاً مشهود است.

در همین خصوص یآوری (۱۳۸۴) نیز بر اساس مطالعات خود گزارش نموده، امروزه نقوش هندسی فرش‌های ایرانی فراتر از صنعت فرش بافی پیش میرود. نقش فرش‌ها بر روی اشکال تزئینی و مورد استفاده کشیده میشود به گونه‌ای که هنرمندان خارجی گاهی برای خلق آثار خود از این نقوش در رنگ‌های متفاوت بر روی اجسام ملموس در روزمره‌ی انسان بهره‌میکیرند مانند هنرمندانی که امروزه نقش فرش را بر کفش‌ها میکشند و آنها را بعنوان اثری هنری به جامعه معرفی میکنند تا فرد بداند هر قدمی که بر خواهد داشت با به همراه داشتن نماد باورهای گذشتگان، در حال و آینده‌ی وی تاثیر میگذارد.

8

رونقیان تبریزی (۱۳۹۲) نیز مطالعات خود به تاثیر معانی نهفته در نقوش فرشهای ایرانی اختصاص داده است. وی بر اساس مطالعات خود در زمینه نگاره‌های نقش بسته بر فرشهای تصویری بیان میکند: مقصود از عنوان "فرش‌های تصویری"، صرفاً آن دسته از فرش‌هایی می‌باشد که بر آن‌ها نگاره‌های خیالی یا واقعی انسانی نقش شده باشد. غنای شگفت‌انگیز موضوعی و مفهومی این فصل از فرش ایران بحدی است که هر کدام از آثارش به تنهایی شایسته دقت علمی و توجه هنری بوده و حقیقتاً باید این فصل پر رمز و راز را "عالم معنی" فرش ایران نامید، چرا که این آثار به مدد تصویر، با عبور از مرز گفتمان کلامی، ما را بیدرنگ با آن چه منظور از غایت گفتمان کلامی است ارتباط می‌دهد، بگونه‌ایکه در بررسی و دقت نظر در هر کدام از این فرش‌های تصویری می‌توان از نظر شکل و فرم و محتوا، نا‌باورانه مضامین تازه‌ای را کشف و به ریشه‌یابی و انطباق فرهنگی و فنی آنها در میان پیشینه تاریخی و عقاید و باورهای ملی و مذهبی پرداخت. مضامینی که بعضاً بحدی عجیب و حیرت‌آورند که از جنبه صرفاً تصویری خارج، و وارد حیطه روئیائی شده و در قالب فرآیند "زیبایی‌شناختی" معنا می‌یابند و با تحت تاثیر قرار دادن بیننده موجب تغییر شرایط حسی و ادراکی او می‌شوند از سویی دیگر احساس مداری آنها نیز شرایط زیبایی‌شناختی مخاطب را تحریک می‌کند و شاید تحریک همین احساس است که بگونه‌ای اسرارآمیز حس علاقه مندی نسبت به موضوعات یا مصنوعات را در ما ایجاد می‌نماید که گاهی حتی از نظر موضوعی یا زمانی و مکانی ارتباط چندان مستقیمی با شرایط حاضر ما ندارند و همین می‌تواند نشان از نوعی "شعور سیال نا خود آگاه انسانی" باشد که بصورت قرار داد نانوشته فرهنگی در اعصار و ادوار مختلف در میان نوع بشر در جریان است.

صمدی بهرامی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان "نقش نمادهای کهن در فرش دستبافت" در رابطه با کارکرد نگاره‌ها در فرش دستبافت ایرانی اشاره نموده است: نگاره‌هایی که زنان عشایر در نقوش فرش‌هایشان به کار برده‌اند دو کارکرد داشته‌اند: یا برای دور کردن نیروهای بد و اهریمنی بوده یا جذب‌کننده خیر و برکت و عشق در زندگی. این نگاره‌ها هنوز هم در بسیاری از

فرش‌های امروزی یافت می‌شود. وی هم چنین اضافه میکند علاقه به رصد ستارگان در زمانهای قدیم باعث شده تا برخی از نقوش عشایری برگرفته از آسمان، ستاره‌ها، ماه و خورشید باشد که هر کدام معنای خاصی در بین ایرانیان قدیم داشته باشد.

بر اساس شواهد تاریخی هر کدام از نقوشی که در فرش ایرانی به کار برده شده مفاهیمی را در دل خود جای داده اند که هر کدام از این مفاهیم به نوعی بر بعد اعتقادی و در نتیجه سلامت روحی روانی مردم اعصار خویش تاثیر داشته اند. در همین رابطه صمدی بهرامی (۱۳۹۸) بر اساس مطالعات خود گزارش نموده است، بافندگان عشایری به اسطوره‌هایی که در فرش هایشان میبافتند ایمان قوی داشتند و مطمئن بودند این اسطوره‌ها آنها را کمک میکنند. به عنوان مثال برای جنگ سینه‌بندی به اسب خود می‌بستند که روی آن نماد سگ بافته شده بود. چرا که به اعتقاد آنان سگ نماد دفاع و پاسبانی بوده است. وی هم چنین در گزارش خود به مفاهیم نهفته در نقوش فرش بافته‌های عشایر ایرانی اشاره نموده و بیان می‌نماید: فرش عشایری همانند یک سفرنامه تاریخی است و با خوانش نقوش آن می‌توانیم تصور کنیم دغدغه آدم‌ها در هر کدام از مناطق جغرافیایی چه بوده؟ مثلاً اگر نماد چشم زخم بسیار استفاده شده باشد یعنی دغدغه‌شان وجود نیروهای اهریمنی بوده که زندگی آنها را دچار اختلال می‌کرده است.

با توجه به بررسی‌های به عمل آمده از متون تاریخی در رابطه با نقوش بافته شده عشایر در فرش ایرانی، معانی نهفته در برخی از این نقوش به شرح زیر استخراج شده است:

9

کله قوچ: نماد بزرگی است و این نماد مخصوص افرادی است که جایگاه والایی در بین قوم و قبیله خود دارند. ترکمن‌ها نقش کله قوچ را روی چادر خان ایل‌شان می‌بافند. کله قوچ‌هایی که به دور نقش لوزی بافته می‌شوند برای رفع چشم زخم از خان یا فرد دارای قدرت است.

بیز: در فرهنگ اساطیری ایرانیان نمادی از باران خواهی است و در بیشتر نقوش عشایری تکرار شده است.

خرچنگ: دورکننده شر و بدی است. نیاکان ما به صورفلکی اعتقاد عجیبی داشتند و خرچنگ را یکی از صور فلکی میدانستند. در برخی از فرش‌های عشایری شاهد آن هستیم از خرچنگ استفاده زیادی شده و آن هم برای رفع بلا و مصیبت بوده است.

مار: در فرهنگ ایرانیان نشانه سلامت و نگهبان است. در نقوش فرش، مار را شبیه S می‌بافند که در بازار به نقشه ابر و باد معروف است ولی در حقیقت این نماد مار است که طی قرن‌های بسیار روی فرش‌ها گره خورده و به نوعی نگهبان محسوب می‌شود. ازدها هم همانند مار وظیفه نگهبانی و دفع نیروهای اهریمنی را به عهده دارد.

ماهی: ماهی مامور نگهبانی از درخت حیات است و معمولاً کنار خورشید یا درخت زندگی بکار می‌رود. ماهی نمادی از نگهبانی از زندگی است.

لاک پشت: لاک پشت نماد طول عمر بالا و باروری است. در فرش‌هایی که طرح لاک‌پشت به کار رفته است معمولاً مادر آن را برای دخترش بافته تا او طول عمر زیادی داشته باشد و بتواند بچه‌های زیادی به دنیا بیاورد. حتی نواری پهنی که تا چند سال پیش از سوی مادران قشقایی بافته می‌شد نماد اصلی آن لاک پشت بود. دو سر نوار را به هم می‌دوختند و وسط آن را از کاه پر می‌کردند و پشت اسب می‌بستند. عروس روی آن می‌نشست و طی مراسمی به خانه داماد می‌بردند.

شیر: پرقدردترین نیروی زمینی است. فرشی که روی آن نقش شیر گره خورده بود به خان یا افراد پرقدردت ایل هدیه داده می‌شد. منظور از بافت این نقش جذب نیروهای مثبت برای فردی است که این فرش به او هدیه داده می‌شد.

سگ: سگ نماد جنگ و دفاع از ایل و خانواده است. عشایر گاهی اتفاقات یا جنگ‌هایی که در دوران خودشان رخ می‌داد بصورت فرش می‌بافتند و اگر کسی بتواند نقوش را ترجمه کند حتما می‌تواند بفهمد روی فرشی که نقش انسان و سگ یا نمادهای دیگر بافته شده چه اتفاقی افتاده است.

طاووس: این پرنده زیبا در فرهنگ ما سابقه خوبی ندارد و به پرنده‌ای که سر و شکل زیبایی دارد با پاهای زشت که اغواگری می‌کند و به پرنده فریبنده مشهور است. از این نماد برای دور کردن مکر و فریب و حيله در فرش‌های استفاده می‌شد.

عقاب: این پرنده همیشه به عنوان پرنده‌ای قدرتمند که در اوج پرواز می‌کند مشهور بوده و هست و هم چنین نماد قدرت و نیروی ماورایی روی زمین است.

درنا: درنا نماد باران خواهی و طلب خیر و برکت است.

کلاغ: نماد خبررسانی است.

خروس: خروس در عشایر پرنده مقدسی به شمار می‌رود چراکه سپیده دم آواز سر می‌دهد و خبر از پایان رسیدن شب و ظلمت و تاریکی می‌دهد.

دست: باور برخی از نقش دست یا دو دست در بالای فرش‌های کوچک این است که منظور عبادت یا سجده است ولی اینچنین نیست. نقش یک دست به نشانه هشدار و اخطار است و نقش دو دست به نشانه صلح و دوستی.

زن و مرد: این نقش برای کسانی بافته شده که بچه‌دار نمی‌شدند یا طلسمی است برای زوجی که بتازگی ازدواج کرده‌اند و باور بر این است این نماد برای باروری بسیار کارگر است.

گل نیلوفر: نیلوفر نشانه قدرت و سلامت است و نشان اصلی هخامنشیان؛ گل نیلوفر معمولا در دل نمادهایی همچون لوزی بافته می‌شود.

درخت: نشانه حیات و زندگی است.

مثلث یا هرم: نماد اهریمن است و به کار بردن آن در کنار نقوش یا حاشیه فرش برای آن است که جلوی نیروهای اهریمنی را به مکانی که فرش پهن است، بگیرند. نقوش مثلث ممتد همچنان در بسیاری از فرش‌های عشایری و روستایی همچنان بافته می‌شود.

علاوه بر آنچه اشاره گردید باید اذعان نمود، گاهی بافنده برای اینکه بتواند قدرت بیشتری به اثر نقوش بدهد چند نماد را با هم ترکیب می‌کند به عنوان مثال گل نیلوفر که نماد آفتاب است، می‌بافته و دور آن لوزی می‌کشیده که نشانه برطرف کننده چشم زخم است و کنار آن هم نقش لاک‌پشت گره می‌زده به نشانه طول عمر دراز. عشایر از این نماد در هر کاری استفاده می‌کردند. (صمدی بهرامی، ۱۳۹۸)

۰۴ خلاصه، بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر نقوش و رنگ های فرش ایرانی بر آرامش و سلامت روانی افراد انجام شده است. روش تحقیق در این مقاله به شکل مروری نظام مند بوده و تلاش شده است با استفاده از منابع معتبر اعم از کتب و مقالات موجود

مطالب مورد نیاز استخراج و مورد بهره برداری قرار گیرند. یافته‌های این مطالعه در زمینه تاثیر نقش و رنگ فرش ایرانی بر سلامت روحی و روانی افراد بیانگر این موضوع می‌باشد که، فرش ایرانی به عنوان یکی از عناصر اصلی و شاخص در فرهنگ و هنر ایران از زمان‌های گذشته تا به امروز، نقشی حیاتی در هویت ملی و حتی سلامت روانی و عاطفی افراد داشته است. فرش نه تنها به عنوان یک محصول تزئینی بلکه به عنوان نمادی از هنر، احساسات و ارتباطات فرهنگی در زندگی ایرانیان جایگاه ویژه‌ای دارد. در این راستا، رنگ‌ها و نقوش موجود در فرش‌ها تأثیرات عمیق و ملموسی بر روان انسان‌ها دارند که این تأثیرات هم در حوزه زیبایی‌شناسی و هم از نظر روان‌شناختی قابل تحلیل است.

رنگ‌ها به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر هنری، احساسات مختلفی را در افراد برانگیخته و در روان آن‌ها تأثیر می‌گذارند. مطالعات نشان داده‌اند که رنگ‌های مختلف می‌توانند اثرات مثبت یا منفی بر خلق و خو، رفتار و سلامت روانی انسان داشته باشند. رنگ‌های گرم مانند قرمز و زرد معمولاً باعث افزایش انرژی و تحریک احساسات می‌شوند، در حالی که رنگ‌های سرد مانند آبی و سبز احساس آرامش و تعادل را به ارمغان می‌آورند.

از سوی دیگر، نقوش فرش نیز به طور مستقیم با تاریخ، فرهنگ و محیط زیستی که فرش در آن تولید می‌شود، مرتبط هستند. نقوش به کار رفته در فرش‌ها می‌توانند به عنوان نمادهایی فرهنگی یا معنوی مورد تحلیل قرار گیرند و در نتیجه، این هنر علاوه بر جنبه تزئینی، درک عمیق‌تری از باورها و احساسات مردم هر دوره را ارائه می‌دهد. در تایید این مطلب می‌توان به نتیجه مطالعات رونقیان (۱۳۹۲) استناد جست. وی در این باره اظهار می‌دارد: مضامین نقش بسته بر فرشهای ایرانی بعضاً بحدی عجیب و حیرت آورند که از جنبه صرفاً تصویری خارج، و وارد حیطه رویائی شده و در قالب فرآیند "زیبایی‌شناختی" معنا می‌یابند و با تحت تاثیر قرار دادن بیننده موجب تغییر شرایط حسی و ادراکی او می‌شوند. و از سویی دیگر احساس مداری آنها نیز شرایط زیبایی‌شناختی مخاطب را تحریک می‌کند و شاید تحریک همین احساس است که بگونه‌ای اسرارآمیز حس علاقه مندی نسبت به موضوعات یا مصنوعات را در ما ایجاد می‌نماید که گاهی حتی از نظر موضوعی یا زمانی و مکانی ارتباط چندان مستقیمی با شرایط حاضر ما ندارند و همین می‌تواند نشان از نوعی "شعور سیال نا خود آگاه انسانی" باشد که بصورت قرار داد نانوشته فرهنگی در اعصار و ادوار مختلف در میان نوع بشر در جریان است. و شاید همین قدمت تاریخی و فرهنگی فرش‌های ایرانی باشد که با خود نمایی از اصالت و هویت حس تعلق به فرهنگ و سنت را در افراد تقویت میکنند و این ارتباط با فرهنگ و هویت، به ویژه در جوامع مدرن که افراد با فشارهای مختلف روانی مواجه هستند، می‌تواند به تقویت احساس امنیت و ثبات روانی کمک کند

نتیجه گیری: از مجموع یافته‌ها میتوان استنباط نمود که فرش‌های ایرانی، به واسطه رنگ‌ها و نقوش خود، نه تنها یک اثر هنری زیبا هستند بلکه ابزاری موثر برای بهبود سلامت روان و ایجاد حس آرامش و تعادل در زندگی افراد به شمار می‌روند. این موضوع می‌تواند راهکاری برای استفاده از فرش در هنر درمانی و بهبود کیفیت زندگی در محیط‌های مختلف مانند خانه‌ها و فضاهای عمومی باشد. با توجه به اهمیت روزافزون مشکلات روانی در جامعه امروزی، استفاده از فرش‌های ایرانی و توجه به تأثیرات آن‌ها می‌تواند به‌عنوان یک راهکار برای ارتقای سلامت روان و بهبود کیفیت زندگی افراد مطرح شود. در نهایت، می‌توان گفت که شناخت بهتر از تأثیرات فرهنگی و روانی فرش‌های ایرانی به درک عمیق‌تری از هنر و فرهنگ ایران منجر خواهد شد.

۰۵ پیشنهادات پژوهشی

- ۱) استفاده از فرش‌های ایرانی در هنر درمانی برای بهبود سلامت روان و ایجاد حس آرامش در افراد توصیه می‌شود.
- ۲) فرش‌های ایرانی می‌توانند به عنوان ابزاری موثر در فضاهای عمومی و خصوصی برای افزایش کیفیت زندگی و کاهش استرس روانی به کار برده شوند.
- ۳) ترویج استفاده از فرش‌های ایرانی به عنوان نماد فرهنگی و هنری در جامعه مدرن به تقویت احساس هویت و تعلق فرهنگی در افراد کمک می‌کند.
- ۴) مطالعات بیشتری بر روی تأثیرات روان‌شناختی نقوش و رنگ‌های فرش‌های ایرانی در ارتقای سلامت روان توصیه می‌شود.
- ۵) افزایش آگاهی عمومی درباره ارتباط فرهنگی و تاریخی فرش‌های ایرانی می‌تواند به درک عمیق‌تری از این هنر و تقویت روحیه افراد منجر شود.

فهرست منابع

- اکبری، عباس و زواری، مبینا. (۱۳۹۳). نقش و جایگاه قالی در زبان‌های جدید هنری. دو فصلنامه هنرهای کاربردی. شماره ۶، بهار و تابستان ۱۳۹۴.
- آقای، پیام و شادمهری، نیلوفر. (۱۳۹۹). نیاز سنجی استفاده از فرش دستبافت ایرانی در محصولات دگراسیون داخلی خانه ایرانیان. نشریه هنرهای صناعی ایران. سال سوم شماره ۱، بهار و تابستان ۹۹، صص: ۹۵-۱۰۸.
- پورحسینی، مؤده. (۱۳۸۴). رویکردی جدید به دنیای رنگها. انتشارات هنر آبی
- تدین، مریم و حسینی واجاری، مصطفی. (۱۳۹۱). سنجش تناسب رنگی در قالی ایرانی (مطالعه موردی: قالی صفوی). فصلنامه علمی پژوهشی نگره، شماره ۲۶، تابستان ۹۲، صص: ۵۱-۵۹.
- جیلان، علیرضا. (۱۴۰۰). غوغای طرح و رنگ در فرش دستبافت ایرانی. سایت خبری صبح قزوین. قابل دسترسی در: <https://sobheqazvin.ir/news/352856> کد خبر ۳۵۲۸۵۶، تاریخ بازدید ۱۴۰۳/۶/۳
- حشمتی رضوی، ف. (۱۳۸۱). مدیریت هنر و صنعت فرش ایران. تهران: انتشارات لیلی. چاپ اول.
- دانشگر، احمد. (۱۳۷۶). فرهنگ جامع فرش یادواره "دانشنامه ایران". تهران: موسسه یادواره اسدی.
- رونقیان تبریزی، سعید. (۱۳۹۲). عالم معنی: نیم‌نگاهی از پنجره هرمونتیک معاصر به فرشهای تصویری ایران. انجمن علمی فرش ایران. <https://icsa.ir/printme-1.123.316.fa.html> تاریخ بازدید: ۱۴۰۳/۰۶/۲۷.
- زارع مهرجردی، مصطفی و شاه پروری، محمدرضا. ۱۳۹۵، هویت رنگ در فرش‌های عصر صفوی، نخستین همایش بین‌المللی هنر و صناعات در فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی با تأکید بر هنرهای رو به فراموشی، <https://civilica.com/doc/527427> اصفهان،
- سیاری، سهیلا. (۱۳۸۱). نگرشی اجمالی بر فرش ایران/ زنجان. چاپ اول، انتشارات سعادت
- شاملو، غلامرضا و یکی، تاهامد. (۱۳۹۷). مفاهیم پایه در طراحی معماری بیمارستان. تهران: انتشارات سروش دانش.
- صدیق اکبری، سحر؛ نوری، رویا. (۱۳۹۳). بررسی جایگاه روانشناسی محیط نور و رنگ در طراحی فضاهای درمانی با محوریت کودک؛ نمونه موردی: بیمارستان کودکان مفید. فصلنامه آرمانشهر. نشریه علمی پژوهشی معماری و شهرسازی. دوره ۷، اولین ویژه نامه نورپردازی، خرداد ۱۳۹۳، صص: ۴۵-۵۳.

- صمدی بهرامی، یوسف. (۱۳۹۸). نقش نمادهای کهن در فرش دستبافت. گلچه فرش: پایگاه اطلاع رسانی و پژوهشی فرش دستبافت ایران. قابل دسترسی در: <https://golchehcarpet.com/>. تاریخ بازدید: ۲۷ شهریور ماه ۱۴۰۳.
- طهماسبی، یاسمن. (۱۴۰۳). رد پای فرش بر زندگی. قابل دسترسی در سایت <https://www.farshcarpet.com>. تاریخ بازدید: ۲۷ شهریور ماه ۱۴۰۳.
- قنبری عدیوی، مریم. (۱۳۹۴). بررسی ترکیب رنگ قالیچه های بلوچی خراسان جنوبی. همایش ملی فرش دستبافت خراسان جنوبی. دانشگاه بیرجند، آذر ماه ۱۳۹۴.
- کارکیا، فرزانه. (۱۳۷۵). رنگ: نوآوری بهره وری، تهران: دانشگاه تهران.
- میرزا امینی، سید محمد مهدی و صدیقی ارفعی، فریبرز. (۱۳۹۰). عوامل موثر بر فروش فرش دستبافت و ماشینی در بازار ایران. فصلنامه علمی گلجام. ۷ (۲۰)، صص: ۲۹-۳۸.
- نجاتیان، سونیا و اسمعیل زاده هنجنی، نگین، ۱۳۹۲، روانشناسی رنگ و تاثیر آن بر محیط ، با تاکید بر فضاهای داخلی، سومین همایش ملی معماری داخلی و دکوراسیون، اصفهان، <https://civilica.com/doc/308639>
- وکیلی، ابوالفضل. (۱۳۸۱). بازاریابی فرش دستبافت. چاپ دوم، تهران: انتشارات نقش هستی
- یآوری، حسین. (۱۳۸۹). شناخت صنایع دستی ایران. تهران: انتشارات مهکامه.
- یآوری، حسین. (۱۳۸۴). مبانی شناخت قالی ایران، تهران: انتشارات شادرنگ، چاپ اول.
- Ismail S, Siti Zaleha S, Mohd Sarofil A, Ismail M. Caregivers' Evaluation On Hospitalized Children's Preferences Concerning Garden and Ward. *J Asian Archit Build Eng* 2005; 4(2): 331- 8.
- Sate T, E. (1994). Color Effect on Human Life; psychology and culture science magazine.
- Wright, A. (1998). Color Psychology: The Psychological Effects of Color. Penguin books.
- Kuller, R., Ballal, S., Laike, T., Mikellides, B., & Tonello, G. (2006). The impact of light and color on psychological mood: A cross-cultural study of indoor work environments *Ergonomics* 49 (14), 1496-1507.
- Elliot, A. J., & Maier, M. A. (2014). Color Psychology: Effects of Perceiving Color on Psychological Functioning in Humans. *Annual review of psychology*, 65, 95-120.
- Adams, F. M., & Osgood, C. E. (1973). A Cross-Cultural Study of the Affective Meanings of Color. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 4(2), 135-156.
- Birren, F. (1978). Color and Human Response. Van Nostrand Reinhold.